



MA'DANLI KARYERLARNING CHUQUR GORIZONTLARINI QAZIB OLIISHDA MEXANIZATSIYALASH VOSITALARI VA TEXNOLOGIK O'LCHAMLARINI ASOSLASH

Turg'unov F.F

TDTU OF 3M-20 FQKQ guruh magistranti.

Abdiyev O.X

t.f.b.f.d.(PhD) Ilmiy raxbar:

Annotatsiya: *Maqolaning ilmiy yangiligi shundan iboratki Olmaliq KMK ga qarashli Qolmaqir karyerida avtosomosval va temir yo'l transporti qo'llanilganligi sababli energiya sarfi juda yuqori hisoblanadi. Bugungi kunda eng arzon transport turi konveyer transporti bo'lganligi sababli konveyer transportini Qolmaqir karyerida optimal variant sifatida qo'llash, bu konning ish unumdorligiga, energiya sarfining kamayishiga hamda iqtisodiy samaradorlikni oshirishda asosiy omil bo'lib xizmat qiladi.*

Kalit so'zlar: *komunikatsiya, sikl oqim texnologiyasi, energiya resurslari, ekvivalent,*

Qolmaqir karyeri transport tizimlarining energiya samaradorligini oshirishning dolzarb ilmiy muammosiga yangi yechim topildi, bu turli xil ochiq konlarni tashishning energiyasini baholash va transport kommunikatsiyalari qiyaliklarini optimallashtirish usulini ishlab chiqishdan iborat.

Ochiq usulda qazib olish energiyasining unumdorligi ko'p jihatdan (50-80%) tog' jinslari massasini tashish uchun sarflanadigan energiya xarajatlari bilan belgilanadi. Ular qazib olish chuqurligi oshishi bilan ortib boradi.

Qolmaqir karyerida energiya iste'moli bo'yicha eng ko'p energiya talab qiluvchi transport avtomobil transportidir (karyer uchun umumiy energiya iste'molining 50 % dan yuqori qismini tashkil etadi). Qazish ishlariga elektr energiyasi sarfi 7 % dan ortiq, burg'ulash ishlariga – 4 % Sikl oqim texnologiya(SOT) sig'a – 28 % ga yaqin, rudalarni jo'natish uchun, taxminan 4-6 %, yordamchi jarayonlarga, taxminan, 5-6 %. Texnologik jarayonlar uchun solishtirma quvvat sarfi quyidagi ko'rsatkichlar bilan tavsiflanadi: burg'ulash - 0,11 kWt / t, SOT kompleksi - 0,78 kWt / t, rudalarni jo'natish - 0,11 kWt / t.

Chuqur karyerlarda transport tizimlarining energiyasini tahlil qilish usuli ishlab chiqilgan. 1 tonna kon massasini 1 m ga ko'tarish uchun birlamchi energiya resurslari (yoqilg'i) birligining qiymatini baholashning asosiy mezon sifatida va qo'shimcha mezon sifatida mahsulot bo'lgan o'ziga xos harakatdan foydalanishga asoslanadi.

Qolmaqir karyeri transport tizimlarining energiya unumdorligi tog' jinslarini olib chiqish uchun har xil turdagi energiyaning solishtirma xarajatlari bilan belgilanadi, birlamchi energiya resurslari ekvivalent yoqilg'iga tushadi. Avtomobil transporti kon massasini ko'tarish uchun eng yuqori energiya iste'moli bilan tavsiflanadi (2,5-3,5 g /





tm), bu kombinatsiyalashgan transport tizimlarida uning ishlash zonasini minimal (texnologik zarur) darajada saqlashni talab qiladi.

Qolmaqir karyeri sharoitida konveyer transportining energiya unumdorligi ($\eta_k = 15-20\%$) avtomobil transportidan 1,5-2,5 martagacha yuqori ekanligini ma'lum qilish mumkin.

Qolmaqir karyeri sharoitida transport tizimining energiya samaradorligini oshirishning SOT sxemasini yanada takomillashtirish, xususan, tik qiya konveyer transportini joriy etish orqali ta'minlash mumkin.

Avtotransport vositalarining energiya unumdorligini oshirish, yo'llarning tik qiyaliklarida ishlash uchun mo'ljallangan ixtisoslashtirilgan transport vositalaridan foydalanish orqali amalga oshirilishi mumkin. Eng samarali natijani 0,16 - 0,18% qiyaliklarda ishlaydigan to'liq g'ildirakli avtosamosvallardan foydalanish mumkinligi aniqlandi. Bunday avtosamosvallardan foydalanish kon massasini olib chiqish uchun (20-25% ga) o'ziga xos energiya sarfini oshirishga olib keladi.

Gusenitsali avtosamosvallardan foydalanish kon massasini olib chiqish uchun solishtirma energiya sarfini 2,5 baravar oshirishga olib keladi, bu esa kovjoyni tozalash vaqtini qisqartirish bilan qoplanmaydi. Shunday qilib, Qolmaqir karyerini qayta ishlash uchun g'ildirakli avtosamosvallardan foydalanish istiqbolli emas.

Nishabning o'sishiga qazishning chuqurligi va karyer unumdorligini kamaytirish, kerak bo'lgan ortiqcha yuk miqdori, avtomobil transportida tashish hajmi, shuningdek, iqtisodiy ko'rsatkichlar - ortiqcha yuk narxi tog' jinslarini avtosamosvallar bilan tashish xarajatlari bilan belgilanadi. Nishabning ortishiga qazish unumdorligini dastlabki tahlil qilish uchun analitik formulalar taklif etiladi.

Tik qiya konveyerlar va bosqichma - bosqich qayta yuklash moslamalarini joriy etish tog' jinslarini olib chiqish uchun solishtirma energiya sarfini amalda oshirmaydi. Tik qiya konveyerlarni joriy etish chuqurlikda (800 m gacha) konveyer transportining ishlash zonasini kengaytirish va yig'uvchi transport vositalarining ishlash zonasini barqarorlashtirish imkonini beradi. Bu esa Qolmaqir karyeri uchun rudani olib chiqishda ham iqtisodiy samaraning, ham kon ishlab chiqarish unumdorligining ortishiga sabab bo'ladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Anistratov Y.I. Texnologicheskiye protsessi otkritix gornix rabot [Tekst]: Ucheb. dlya vuzov. - M.: Nedra, 1995. - 351 s.
2. Belozarov V.I. Raschet rasxoda goryuchego karyernim avtotransportom [Tekst]: //Texnologicheskiye protsessi otkritix gornix rabot i ix sovershenstvovaniye. M., 1982. - S.59-64. - (Trudi /IGD im. A.A. Skochinskogo, № 211).
3. Bredexin A.A. Vnedreniye progressivnix texnologiy v avtomobilnuyu transportnuyu sistemu glubokogo karyera Muruntau [Tekst]: «Gorniy vestnik Uzbekistana» 2007, №3, S. 3-11.





4. Golubev V.A. Puti ekonomii energeticheskix resursov pri ekspluatauii gornotransportnogo oborudovaniye karyerov [Tekst]: /Golubev V.A. Lotov A.I./ //Texnicheskoye perevoorujeniye jelezorudnix karyerov: Sb. nauch. Tr. /IGD MCHM SSSR – Sverdlovsk, 1988 – Vip. 86 – S. 86-90.

5. Yuldashovich S. I., Abdishukurovich K. H. Surveying Support for the Integrated Development of Resources of Mining Regions //European Journal of Life Safety and Stability (2660-9630). – 2021. – T. 12. – C. 289-291.

6. Orifjon Kh. ABDIEV, The research of freight flow non-uniformity on the belt conveyor. 2020/9/30, ndex Copernicus International Journal Master list with - IC Value: 86.87, Page 39-42.

7. Abdiev O. KH., Abdusamatova N.S., The research of freight flow non-uniformity on the belt conveyor. 2021.3.28,

